

કૃપણશા અને પ્રપંચીદ્વિજ.

રચનાર.

ભટ કાનજી માધવજી, રંધોળા.

સુધારી છપાવનાર.

ત્રવાડી આત્મારામ નારણજી,

ભાવનગર.

અમદાવાદ મધ્યે.

મામાની હવેલીમાં યુનાઇટેડ પ્રીં એન્ડ નં.

એ. ફં "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૩૮.

સને ૧૮૮૨.

કિંમત ૩ આના.

કૃપણશા અને પ્રપંચીદ્વિજ.

રચનાર.

ભટ કાનજી માધવજી. રંધોળા.

સુધારી છપાવનાર.

ત્રવાડી આત્મારામ નારણજી,

ભાવનગર.

અમદાવાદ મધ્યે.

મામાની હવેલીમાં પુનાઈડ પ્રીં એન્ડ નં

એ. કં. "લિમિટેડ" ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૩૮.

સને ૧૮૮૨.

કિંમત ૩ આના.

ક્રપણશા અને પ્રપંચી દ્વિજ.

—ૐૐૐૐૐૐ—

પાત્ર.

કૃપાલુશા	..	...	...	...	એક ભોભી વાણીઆ.
ભોળીઆઈ	...	..	...	...	તેની સ્ત્રી.
શામલ	..	...	...	...	તેનો દાકરો.
પ્રપંચીદ્વિજ	...	...	..	...	એક આદમી.
ભટ્ટાણી	...	...	...	..	તેનો સ્ત્રી.
ભાડુભટ	...	...	...	...	તેનો દાકરો.
આદરખાં	...	...	..	...	એક સિપાઈ.
મોદકાનંદ	}	...	...	...	}
બુડથભભટ		..	...	...	
ખોખભોપંડથો		...	...	...	
ભુક્તાનંદ		...	...	..	
કુકાનદાર, ખોજ આદમી અને વાણીઆઓ વિગરે.					

૧૬૭૨

કપણશા અને પ્રપંચી દ્વિજ.

—❧❧❧❧❧❧❧❧—

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ — કૃષ્ણશાનું ઘર.

કૃષ્ણશા, ભોળીબાઈ, પ્રપંચીદ્વિજ અને શામળ.

ભોળીબાઈ—પ્રાણનાથ, આજે આપણા ઘરમાં બીલકુલ જીવાર નથી અને બીજું કશું અનાજ પણ નથી. આજ રોજે વાળુ વાસ્તે ઘેશ રાંધવી જોઈએ તે છે નહીં. ત્યારે હવે શી રીતે કરવું ?

કૃષ્ણશા.—આજનો દહાડો વાળુ વિના ચલાવી લઈએ, કારણ કે આજે મને બીલકુલ નવરાશ નથી. કાલે હું જીવાર લેતો આવીશ. તેના રોટલા કરી આપણે કાલે ખાશું. કદાપી એક ટંક જમ્યા વિના ચલાવી લઈએ તો ક્યાં મરી જઈએછીએ ?

ભોળીબાઈ—નવરાશ ન હોય તો આપણા પડોસમાં પેલા ધર્મચંદ શેઠની દુકાન છે ત્યાંથી ચોખા લાવોને રાંધુ તો કેમ વાર ?

કૃષ્ણશા—અરે રાંડ. ચોખા ખાઈને ક્યાં રહીએ ? આપણે તો સારા પ્રતાપ જીવાર માવડીના. એક ટંક ખાધા વિના ચલાવીએ છીએ અને પૈસા ખચાચાનું કરી

એહીએ ત્યારે ઉલટા ચોખામાં ચારગણા પૈસા ખર્ચવા ઉભી થાયછે. તારી જેવો તે કોઈ મૂર્ખો હોય ? એમ કહેતી નથી કે આજનો દિવસ ખાધા વિના ચલાવી લેઈશું.

ભોળીબાઈ—સર્વ શક્તિમાન પરમેશ્વરે આપણા ઉપર ત્યાં લાવી ઘણી લક્ષ્મિ આપી છે, વળી તમે અહિંના રા. ન્ય મોદીખાનાના ઉપરી છો. જેથી દરમાસ પગારની સારી રકમ મળે છે. તો પણ તમે ખાવા, પીવા અને પેહેરવાના ખાખતમાં કંજીસાઈ વાપરો છો. ધાંચીના સરખાં મેજાં લુગડાં, પગમાં પેહેરવાના જોડા રાખવાનું નેમ, ખોરી જીવાર શિવાય બીજા અનાજનાં તો રૂપાંતમાં પણ દર્શન નહીં. જીવારના ભેડકામાં ખોરા તેલનું ટીપુ નાંખવું. અરે ! આ દ્રવ્યથી તો નિર્ધન સારાં.

કપણશા—ત્યારે હવે નિર્ધનને પરણો. રાંડને એક દીવમ બુખી રહેવું પડેછે, તેટલામાં કેટલું કરેછે ? આ જોતાં તો જણાય છે કે કદાપી દુકાળ પડ્યો હોય તો મને આખો ને આખો ખાઈ જાય. અરે રાંડ. તુંજ ભાગ્યશાળી કે તને જીવારે ખાવા મળે છે, પણ જે જીવારે વિતાનાં ગયાં છે તે હજી આજ્યાં નથી. કરકસર કરીને પૈસો બચાવ્યો હોય તો કોઈ દિવસ કામમાં આવે, એ તું મુખી શું સમજે ?

ભાળીબાઈ—આ કાંઈ કરકસર કહેવાય નહિ પણ લોભ કહેવાય. કરકસરકેનું નામ કે, જોઈતી ચીજો લેવો. વગર કામની ચિજો ખરીદ કરી નાહક નાણાં ખર્ચવાં નહિ પણ તમે

તો લોભને વશ હોવાથી “અમડી જાત પણ દમડી જાનેવાડી નહિ” એવું કરો છો. તમે તો અરેખરા લોભીઆજ છો. અરે! આ પૈસાનો પોટલો ક્યાં લઈ જવાનો છે ?

કૃપણુશા—રાંડ હુઆ. તારે સઘળું ઉડાવી દેવું છે પણ હું જ્યાં સુધી ખેડો છું ત્યાં સુધી જીવારનું બેડકું અને ખોરા તેજના ટીપા વિના ખાવા મળવાનું નથી.

(પ્રપંચી દ્વિજ પ્રવેશ કરેછે)

પ્રપંચીદ્વિજ—દયા પ્રભુની, નારાયણ હરિ, ધર્મો જે.

ભોળીબાઈ—ધરમાં જીવાર લાવવાનાતો સાંસાછે અને તને તે ક્યાંથી આપશે ? લોભીઆને ઘેર લક્ષ્મ કથા કામની નથી. કહ્યું છેકે.

છંદ્ર વિજય છંદ.

લોભ તણો નહિં થોભ જહાં સુખ મોભ અરેખર લોભથી ભાગે,
અંતરમાં અધિકો બડકો તડકો તનમાં અતિશે ઉર લાગે;
કલેશ વધે કુળમાં મુળમાં શુભ રૂપ સદા ગણીને સહુ ત્યાગે,
આખર ધાયજ ખાખર ચોરે અરેખર રે! મુઠ બીખતું માગે.

પ્રપંચીદ્વિજ—ધર્માત્મા હશે તે આપશે. બાઈ, અમારું કાંઈ જોર છે? આપે તેની જે યાચો અને ન આપે તેની પણ જે યાચો.

કૃપણુશા—અમે તો જૈનમત વાળા છીએ તેથી બ્રાહ્મણ ઉપર અમારી આસ્થા થોડી. એ રાંડનો તો દિવસ ફર્યો છે જે આડી આડી ખાધેછે.

પ્રપંચીદિન—તારે તો આપ જાણતા હશે. અંતે શું કરીએ શેઠજી. હાલ અમારો વખત નથી. બોજ, વિક્રમ અને સિદ્ધરાજ સરખા ધર્માત્માઓ જ્યારથી સ્વર્ગ નિવાસી થયા છે ત્યારથીજ અમારા સુખનો સૂર્ય અસ્ત પામ્યો. કદાચી એવા ગુણ જાણુ પુરૂષો આ પૃથ્વિને શોભાવતા હોત તો અમારો આ કનિષ્ઠ બિક્ષાવૃત્તિ કરવાનો વખત આવત નહિં. વિદ્વાનની વિદ્વતાનું યથાર્થિત ચિત્ર તપાસનાર આજ કપો પુરૂષ છે? નથી આજ કોઇને ખાહજો ઉપર બાવકે નથી કોઇને સ્વધર્મ ઉપર આસ્થા. નથી કોઇને વિદ્વતાની તુલના કરવાની શક્તિ કે નથી કોઇને ધર્મોપદેશક ઉપર ખરો અંતઃકરણ થી બાવ. અમારા સરખા વિદ્વાન ખાહજો જિયારા વિદ્વાનો અભ્યાસ કરી અંતે આ કનિષ્ઠ બિક્ષાવૃત્તિને તામે યથા છે. શેઠજી, શું વાત કહું? ટુંકામાં એટલુંજ કહું છું કે આજ વિદ્વાનોને માન આપી મીઠી વાણીથી બોલાવનાર પણ કોઇ રહ્યો નહિં. આ પૃથ્વિ એવા પુરૂષ વિના વાંઝણી યજ્ઞ ગઇ. લો, શેઠજી. આશિરવાદ છે.

(ચાલવા માંડે છે.)

કૃપણુશા—અરે મહારાજ, તમે તો કોઇ સુપાત્ર જણાઓ છો. પધારો, પધારો, મહારાજ અહિં પધારો. (પોતાના દિકરાને) અહ્યા શામજી. આ પંડિતજીને ખેસવા સાર એક ગાદી લાવ.

શામજી—હું તો હજી જન્મ્યો નથી.

કૃપણુશા—જન્મવાનું કોણ પુછે છે? ગાદી લાવ.

શામજી—મારી માસી માંદી હોયવો કોણ જાણે. મને ખબર નથી.

કૃપણુશા—અરે મુર્ખા! ગાદી લાવ.

શામજી—શાની યાદી નોંધએ છીએ ?

કૃપણુશા—(ખાંટો પાડીને) ગાદી લાવ. ગાદી.

શામજી—શું? બટજીને કોટ આપું ?

કૃપણુશા—અરે મુર્ખા ! ગાદી નોંધએ છીએ.

શામજી—ખાદીને શું કરવી છે? અંગરખાં શીવડાવવાં છે ?

કૃપણુશા—અરે બેહેરા. (પોતે બેઠેલા હતા તે ગાદી ખતાવીને) આવી ગાદી લાવ.

શામજી—ત્યારે એમ કહેાને ને ગાદી નોંધએ છીએ. એ તો હું ક્યારનો સમજ્યો હતો.

(ગાદી લાવી આપેછે)

કૃપણુશા—શું સમજ્યો હતો ?

શામજી—ગા અને દી એવા બે અક્ષર કહેતા હતા, તેમાં દી અક્ષર હું સમજ્યો હતો. માત્ર એક અક્ષર ન સમજ્યો તેમાં શું થયું?

પ્રખંચીદિજ્ઞ—(ગાદી ઉપર બેસતાં) શામજી બાઇની કણ્ઠોદ્રિ શુંપછે વાર ?

ભોળીબાઈ—મહારાજ, ખીજી સપળી વાતનું સુખછે પણ આ છોકરો બેહેરોછે તે મહા સંકષ્ટ છે.

પ્રપંચીદિજ—હમણાં થયોછે કે જન્મથી ખેલેરો છે?

ભોળીબાઈ—હમણાં ચારેક માસથી થયો છે.

પ્રપંચીદિજ—ખરી વાતછે. કંઈ શાસ્ત્રો ખોટાં નથી. જ્યોતિષમાં જે ગ્રહની પીડાઓ ગણાવીછે તે કંઈ ખોટી નથી.

કૃષ્ણશા—તમે જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં નિપુણ હશે. કેમકે તમે હમણાંજ તે શાસ્ત્ર વિશે વાત કરીછે.

પ્રપંચીદિજ—હા. અમે ખાલણ કહેવાઈએ. જ્યારે જ્ઞાતા પુત્રથી એ વિદ્યા અજાણી હોય ત્યારે અમે ખાલણ શાના? વળી જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં અમારા વડવાઓના વારાથી અમે નિપુણ ગણાઈએ છીએ. હાલમાં અમારી અટક પણ જોશી કહેવાય છે. જો અમે એ વાતથી અજાણ્ય હોઈએતો અમને જોશી કોણ કહે?

કૃષ્ણશા—(મનમાં) આપણામાં કહેવન છે કે “જોશી, દોશી અને વટે માર્ગુ એ ત્રણ ફોકટીઆ” માટે આ જોશીને કંઈ પુછી શું તો એક પાઠ પણ આપવી પડશે નહિ. જો પાઠ પણ આપવી પડતી નહોતી તો શામાટે ન પુછવું? “મુકતકા ચદન ધસમે બાલીઆ” કરવા કોણ ચુકે? (ચાસન) મહારાજ. ત્યારે આ શામજીના ગ્રહ હમણાં કેવાછે તે કહો જોઈએ.

પ્રપંચીદિજ—અલઈ મેષ, નારજ વૃશ્ચક, ગોશાકુંભ, અને કાચાધા મિથુન. શામજી બાઈની ગોશાકુંભ પછીની રાશ અટલે મિથુન રાશ થઈ. ત્યારે ધન, મકર, કુંભ, મિન, મેષ,

(૯)

વરખ અને મિથુન. તેને આહમો અહસ્પતિ થયો. આહમો
અહસ્પતિ દુઃખદાયક છે તેને જન્મનો અહસ્પતિ કહે છે.

કૃપણશા—તે વિશે શ્લોક બોલો જોઈએ.

પ્રપંચીદ્વિજ—(મનમાં) વળી શ્લોક ક્યાંથી બોલીશું? શ્લોક
તો કદિ નજરે જોયો નથી. પણ આ કૃપણશાને જોતા શ્લોક
બોલી ડગવા એ માફ કામછે. (પ્રસિદ્ધ) માત્ર પુરાણનામના
ગ્રંથમાં અહસ્પતિને માટે ઘણી સારી સમજુતી મુકી છે. તેમાં
લખ્યું છેકે.

શ્લોક.

શુન્ય સર્વાર્થ મોક્ષાણાં, યસૈ કોવિદ મિદ્યતે
તસ્માકં તાદપં દુઃખં, મહદ્ દુઃખં બ્રહ્મપતિ

જ્યારે જન્મનો અહસ્પતિ હોય ત્યારે શરિરને વિશે, જિવન
વિશે, સંતાનને વિશે અગર દોરને વિશે નાના પ્રકારની બાધ
ઉત્પન્ન કરે, વળી—

શ્લોક.

અપારદુઃખંયદિસર્વદુઃખં, નચાન્યદુઃખંભવ
મેવ દુઃખં સ્થલે સ્થલે દુઃખં કરોતિપુમામ્,
દહંતિપુત્રેણસુ અક્ષિકાયાં.

ઠેકાણે ઠેકાણે અપાર દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. કુટુંબમાં અ-
થવા વાહાલાં વિશે અસહ્ય દુઃખનો ખોળે આવી પડે છે.
કાંતો પોતાના પ્યારા પૂતની આંખ કુટી જાય છે. એ શાસ્ત્રની
સાક્ષી પ્રમાણે શામળ બાઈની કણેદ્રિ શૂન્ય થઈ ગઈ છે.
વળી એવ, વરખ, મિથુન, સહિં, કુંભા અને તોળા “તુલેન
જાનિરાજોળ” તમારી શનિરાશ થઈ. વળી તમારે સતરમો પ્રહ-
રપતિ થયો અને પુછડીઓ, વતસ, ધુવઆદિ નેરે અહો પણ
તમને લાભ કરતાં છે. પણ ઓછામાં પુરે પનોતિ કલહને
પાયે બેઠી છે.

કૃપણુશા—કલહને પાયે તો સારી કે નહિ?

પ્રપંચીદ્વિજ—ના. દેવતા-અગ્નિ જોમ કલહને ઓગાળી
નાંખે છે, તેમ કલહને પાયે બેઠેલી પનોતિ માણસને દુઃખ
દઈ ગાળી નાંખે છે.

કૃપણુશા—અમે જૈન મતવાળા છીએ તેથી તમને કંઈ
પુછાએ તો રીસ ચડશે કે નહિ.

પ્રપંચીદ્વિજ—બાજબી પુછો તેમાં રીસ શાની?

કૃપણુશા—તારે તમે તેર અહ કહ્યા અને કલહનો પાયો
કહ્યો, એ મેંતો કોઈ જગ્યાએ સાંભળ્યું નથી. આતો તમારું
અવવર પંચાંગ ઉલટું જણાય છે. હું બ્રાહ્મણોનોજ
સોમતી છું પણ તમારા કહેવા પ્રમાણે કોઈ ઠેકાણેથી
સાંભળ્યું નથી.

પ્રપંચીદ્વિજ—શાસ્ત્રની વાતમાં તમે જૈન મતવાળા શું જા
ણો? કોઈ વિદ્વાન બ્રાહ્મણને મારી પાસે લાવો અને પછી

અમે વાદવિવાદ ચલાવીએ, તેમાં કોણ જીતે છે તે તમે પછીથી જાણશો.

કૃપણુશા—કદાપી તમે વિદ્વાન હશો, તો વેદ કેટલા? તે કહેા.

પ્રપંચીદ્વિજ—વેદ આઠ.

કૃપણુશા—કયા શાસ્ત્રમાં આઠ વેદ લખ્યા છે વાર?

પ્રપંચીદ્વિજ—“તરત બુદ્ધિ” એ નામના ગ્રંથમાં લખ્યું છે;

કૃપણુશા—મેં તો ચાર વેદ સાંભળ્યા છે, સૌ લોકો ચાર વેદ કહે છે અને તમે આઠ કહેા છો એતો કંઈ નવાઈની વાત જણાય છે.

પ્રપંચીદ્વિજ—એમાં નવાઈ શાન્તી? ખરી વાત છે વેદ ચાર છે. પણ મેં આઠ કહ્યા તે પણ ખરા છે. કેમકે મનુષ્યજાતી છીએ તેમાં પણ પરણવાનું હોય છે. તમે પરણ્યા છો કે નહિ?

કૃપણુશા—પરણ્યા તો છીએ.

પ્રપંચીદ્વિજ—ત્યારે તમે અને તમારી સ્ત્રી મળીને કેટલાં યયાં?

કૃપણુશા—બે.

પ્રપંચીદ્વિજ—તમે મનુષ્ય જાતિ બે છો, ત્યારે દેવતાઓ બે નહિ હોય?

કૃપણુશા—શી રીતે?

પ્રપંચીદ્વિજ—એક વેદ અને એક વેદાણી, એ પ્રમાણે ચાર વેદ અને ચાર વેદાણી કુલ મળી આઠ યયાં કે નહિ?

કૃપણુશા—અરૂં મહારાજ, તમે તો અત્રિત કોઈ વિદ્વાન જણાઓજો, હવે મારા સમજવામાં આગ્યું. આપણે મ-

નુબ્ધ જાતિ પરણીએ છીએ ત્યારે દેવતાઓ શા માટે ન પ
રણે? ખરી વાત. વારૂ, ત્યારે અહસ્પતિનું શું નિર્દાન કરવું ?
તે કહેા.

પ્રપંચીદિજ્ઞ—સંપત્તિ પ્રમાણે સોનાની મુર્તિ કરાવવી.
કાંસાનું પાત્ર, રાતાં પૂજ્પ, ચણાની દાળ, સાકર, પીળી અ-
નલસ વગેરે થોડા સામાન લાવવો જોઈએ. અને પછી અહ-
સ્પતિના ૧૬૦૦૦ મંત્ર જપીશું. તેની દક્ષણામાં તમારી ખુ-
શીથી જે આપશો તે લેઈશું. અમારે કાંઈ લોભ નથી. એક
વખત કામ પડે ત્યારે ખર્ચ પડે કે બ્રાહ્મણ કેવો સંતોષી છે?

કૃષ્ણશા—ના. ના. એટલું ખર્ચ તો હમણાં થઈ શકે તેમ
નથી. એતો કોઈ વખત આમળ ઉપર કરીશું. ખર્ચ મેટો ક-
રવો, એતો યોગ વિના શી રીતે અને ?

પ્રપંચીદિજ્ઞ—(મનમાં) સાળો ઠગાયો નહિ. પણ કિંકર
નથી. હમણાં જોત પ્રપંચની ગ્રાણમાં ફસાવું છું) (પ્રસિદ્ધ)
કંઈ કિંકર નહિ, શેઠજી. યોગ આવતાં અહસ્પતિના મંત્ર
જપાવજો. અરે! હાલ આદ્ય પક્ષ ચાલે છે તેથી કેટલાક ય-
જમાનો મારે ઘેર આંડા આધા કરે છે; કારણ કે પિત્રને
મોક્ષ મોકલવા એતો મારું કામ. માટે શેઠજી હવે હું રજા
લઈશ.

(ચાલવા માંડે છે)

કૃષ્ણશા—પિત્રને મોક્ષ મોકલવા તેમાં શું કરવું જોઈએ?
અમે તો કોઈ દિવસ આદ્ય સારું નથી. માટે જે થોડા ખર્ચ-
થી પિત્ર મોક્ષ જતા હોય તો હું પણ આદ્યને દિવસે તમે

જેમ કહો તેમ કરું.

પ્રપંચીદ્વિજ—(મનમાં) આ શેઠને વધારે ખર્ચ કરવાનું કહેશું તો તેને ઠીક પડવાનું નથી. માટે પ્રથમ થોડો ખર્ચ કહેવો અને પછીથી આપણું કામ કાઢી લેતાં થી વાર છે ? (પ્રસિદ્ધ) શેઠજી, આજ સરાવવામાં વધારે ખર્ચ નથી. માત્ર મને એક સિધુ આપવું પડશે.

કૃપણુશા—તારે તો ઠીક તમે કહો ત્યારે આજ સરાવોએ.

પ્રપંચીદ્વિજ—તમારા પિતા કઈ તારીએ ગુજરી ગયા છે વાં?

કૃપણુશા—ચત્રમાસની સુદ ૮ અને ગુરુવારે.

પ્રપંચીદ્વિજ—આવલી કાલે આડમ છે માટે કાલે તમારા પિતાજીનું આજ સરાવણું. તમે સવારમાં તૈયાર રહેજો હું આવીશ.

કૃપણુશા.—તારે સવારમાં જરૂર પધારજો મારે માણસની તાણ છે, માટે બોલાવવા એકલી શકાશે નહિં. તેથી તમે તમારી મજે જમદી પધારજો. હું તૈયાર રહીશ.

પ્રપંચી દ્વિજ—બહુ સાંઝું. એક પૈસાનો પુખ્તપો મંગાવી રાખજો. હું જવ, તલ, ગુળસી અને ડાબ લેતો આવીશ. લો આશિર્વાદ છે, (જાય છે)

પ્રવેશ બીજો.

સ્થળ—પ્રપંચી દ્વીજનું ઘર.

ભટ્ટાણી, પ્રપંચીદ્વિજ અને લાડુભટ.

ભટ્ટાણી—અરે ! તમે આજ અત્યાર સુધી ક્યાં ગયા હતા ? પેલા કુર્ગાપ્રસાદને ઘેરથી આપણને નોતરૂં આપ્યું છે માટે હવે તૈયારી કરો. જમવાનું હોય તોપણ જલદી આવવું નહિં, એતે કેટલું આજસ ?

લાડુભટ—મારા બાપાને લાડુના સ્વાદની ખબર નથી. માત્ર ભિક્ષાવૃત્તિમાં કુશળ. જ્યારે મોતૈયા લાડુ જમવાના હોય ત્યારે બીજા કામની દરકાર શા માટે રાખવી જોઈએ ? પેહેલી પત્રાળી રૂપીઆની ગણાય.

પ્રપંચી દ્વીજ—મને જમવા જવાની ખબર નહોતી અને કદાપી ખબર હોત, તોપણ આજ એક સારો ભક્ષ મળ્યો હતો તેથી ત્યાં રહેવાની જરૂર હતી.

ભટ્ટાણી—એવા કોણ હેયાકુટ્યો મળી ગયો હતો ?

પ્રપંચી દ્વિજ—પેલો કૃપણશા. જોકે આપણા દરબારની પાસે મોદીખાનાનો ઉપરી છે, તેને ઘેર હું ગયો હતો. તેને ગ્રહ પીડા દર્શાવી છે અને આવતી કાલે સરાવવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

લાડુભટ—પણ કંઈ જમવાનો ઠરાવ કર્યો છે કે નહિં ? લાડુ જમ્યા વિનાનું સર્વ કાચું સમજવું.

પ્રપંચી દ્વીજ—આ મુર્ખાને તો માત્ર જમવાનો જ ભાવ છે.

લાડુભટ—મોતૈયા લાડુ જમવા મળેતો બીજી કશી દરકાર શા માટે કરવી જોઈએ ?

ભટાણી—જમવાની કુંઠ જરૂર નથી. સિધું લેવાનો ઠરાવ કરજો. કારણ કે સિધામાં ધી આવે તે આપણે કણકના રોટલા ઉપર ચોપડીને ખાવા થાય.

પ્રપંચી દ્વીજ—એજ પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો છે. લો હવે જમવા તૈયાર થાઓ. વખત થયો જણાય છે. (સર્વ જાય છે.)

પ્રવેશ ત્રીજો.

સ્થળ—કૃષ્ણશાનું ઘર.

કૃષ્ણશા, ભોળીબાઈ, પ્રપંચીદ્વિજ, બાદરખાં અને શામળ.

કૃષ્ણશા—અહીં, સાંભળે છે કે. પેલા ભટજી મહારાજ હજી સુધી કેમ નહિં આવ્યા હોય વાં ? સવારમાં આવવાનું કહેતા હતા અને અત્યાર સુધી આવ્યા નહિં. આપણને ખબર નથી કે સરાવવામાં શુંશું સામાન જોઈએ. માટે હવે લો કોઈને તેડવા મોકલીએ તો સાફ.

(પ્રપંચી દ્વીજ પ્રવેશ કરે છે.)

ભોળીબાઈ—આ મહારાજ તો આવ્યા.

કૃષ્ણશા—અરે ભટજી મહારાજ. અત્યાર સુધી ક્યાં ગયા હતા ? અમે તો ક્યારના તમારી રાહ જોઈએ છીએ.

પ્રપંચી દ્વિજ—ગઈ કાસે દુર્ગાચંકરબાઈને ઘેર જમવાનું

હતું. બાવીક યજમાને વધારે બાવથી એકાદ લાડુ વધારે જ માગ્યો. તેના ઘેનમાં નિદ્રા વધારે આવી ગઈ. તમે અત્યાર સુધીમાં ફેંદ તૈયારી કરી હોય એવું જણાતું નથી. દસ વાગતે તો આઠમ ઉતરી જવાની છે માટે હવે ઉતાવળ રાખો. જો નવમીમાં આધ સરાવોશું તો પિતૃ મોક્ષે જશે નહિં. આટલી વાર તે હોવા જોઈએ?

કૃપણુશા—અમે તો અત્યાર સુધી તમારી રાહ જોતાં હતાં. કારણ કે સરાવવામાં શુંશું સામાન જોઈએ, તે અમને ખબર નથી. અમે જૈન મતવાળા આધ સરાવોએ નહિં. શું કરીએ? આતો અદ્ધીડાને લીધે કરવા વિના છુટકો નહિં. “કારણે કુવામાં ઉતરવું પડે” લો, હવે શુંશું જોઈએ?

પ્રથમી દીજ—પરજાળમાં એકો કરાવો. ત્રણ પાટલા નાંખો. એક ઊપર હું વિઝુ લાવ્યો છું તે બેસારીશું. બીજા ઉપર વૈશ્વદેવા અને પિતૃના છટ મુદ્રાએ અને ત્રીજા ઉપર તમે નાહી પિતાંજર પેહેરી બેસો. ધરમાં ધીનો દિવો કરાવો. પૂરપ, અગ્નિલ, શુક્લાલ, ધુપ, સોપારી, પાઈ ઇત્યાદિ પાસે રાખો. અને જવ, તલ, તુળસી, અને ડાબલો હું લાવ્યો છું એટલે ચાલશે. તાકીદ રાખોનો સાહે. (સઘળું તૈયાર કરે છે.)

કૃપણુશા—લો હવે શું જોઈએ?

પ્રથમી દીજ— હવે કશું જોઈએ નહિં. આંખે પાણી અડકાડીને હાથ જોડી રાખો. (બણે છે)

श्री गणाधिपतयेनमः श्री गणाधिपतयेनमः सूमुखश्चैक-
 दंतस्य कपिलोगजकर्णकः लांबोदराश्या विकटोरिया
 जन्मना अंधकारो विशेष्या कपट तुभ्यं संपर्ददे विघ्न
 नायक संप्रदायक गायक लायक भवायक धुमकेतु ग-
 णाद्यक्ष भालचंद्रो गजाधरः द्वादशी त्रयोदश्यामियः
 पठेत् श्रणुयादपि विद्यारंभे विवाहेच प्रवेशे निर्गमे स्त-
 था सग्रामे संकटेऽथैव विघ्नस्य न जायते शुक्लावटश-
 लं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजं प्रसनं वदनं ध्याये सर्व विघ्नो
 पशांतये लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः एषा
 मिदि वरस्यामो हृदयेस्तो जनार्दनः (६४थमां पाणी
 थोली राप्पो) अत्राद्य मामांगल्य फळप्रद मासोत्तममासे
 पुण्य पवित्रकारी दुःखकर मासेतिथौ साडीगपतालीश्या
 यां मंदवासरे (मम झेन्ने) लाभार्थं क्षेमार्थं विजयार्थं मनः
 कामना सिध्यर्थं सर्व रोग दोश क्लेश भय उचाट कष्टि
 व्याधी विनाशनार्थं च दश विधि फळ प्राप्त्यर्थं च पितु
 श्राध महं करीष्ये (पाणीनुं ठीपुं निचे भुझी) तरलाष्टाभां
 ल्पण पुरो तेभां दूध, ज्व, तल, गुणस्ती वगेरे नांप्पो. पाणी-
 नां त्रक्षु ठीपां तभारे भाये भुझी. “ अपवित्र पवित्रोवा ”

(૧૮)

હાથમાં દરબની સર અને જનોઈ લઈ તરપણ કરો. (ફરીથી બોલોછે)

શ્લોક.

અગડંબગડંતર્પણંચ, તગડંતર્પણમેવચ ।

તર્પણાનાંઘ્રહોશુન્યં, પિતામોક્ષેણતત્પિતા ॥

(શ્રીપિતાજીએસ્વર્ગઃ)

પુષ્કરાણાંપંડિતાનાં, અપારેદુઃસ્વસંહમે ।

પ્રેમપાશ્યદુઃખંદાહો, મિત્રશત્રુસદૈવજા ॥

શ્રીમિત્રતાજીએસ્વર્ગઃ

ગંગાગંગેતિયોબુયાત્, ગર્ભગુંડ્યેકૃપાકરૌ ।

અમીદ્રષ્ટેપ્રિયંભાનૂ, કરોતિકષ્ટકલ્મજા ॥

શ્રીભાનૂજીએસ્વર્ગઃ અપસવ્યં

હવેથી જલદી તરપણ કરજો.

(બોલોછે)

ચાટીલાયનમઃ શેત્રુજાયનમઃ ગીરનારાયનમઃ વર્ડાયનમઃ અરવલીયાયનમઃ સંહાદ્રીયનમઃ સાતપુડાયનમઃ આબુયનમઃ હિમાલયાયનમઃ શિવાલિકાયનમઃ
इत्यादि कठयंवाच हवे भाजानी नम जनोछ करो

અને હવેથી જમણે અંગુઠે પાણી ઉતારણે (બણે છે)
 ભાદરાયનમઃ શેત્રુજીયેનમઃ મચ્છુએનમઃ ગંડકીએનમઃ
 ગોદાવરીનમઃ ગંગાજીનમઃ વુન્નીયેનમઃ ઓજતેનમઃ મા-
 લણાયનમઃ મોગાવાયનમઃ इत्यादि सर्वं. જનોઈ ડા-
 બે ખભે ચડાવો. હવે તરપણ પુર થયું. થોડો ધડનો ઘોટ
 લાવો. અને તેના સાત પિંડ કરો.

કૃપણશા—બહુ સાર. (થોડો ધડનો ઘોટ લાવી તેના
 સાત પિંડ કરે છે)

પ્રપંચીદ્વિજ—અનુક્રમે અકેકો પિંડ હાથમાં લો, પિતા
 મહ પ્રપિતામહ વૃદ્ધ પ્રપિતામહ હસ્તે પિંડ. પેલી દરબની
 સરે ઉપર મુકો અને બીજો પિંડ હાથમાં લો. પિતામહ પ્ર-
 પિતામહ હસ્તે પિંડ. પેલા પિંડ પાસે આ પિંડ પણ મુકો
 અને ત્રીજો પિંડ હાથમાં લો. પિતા મહ હસ્તે પિંડ.
 તેને પણ સાથે મુકો અને ચોથો પિંડ હાથમાં લો. માતા
 મહ પ્રમાતામહ વૃદ્ધ પ્રમાતામહ હસ્તે પિંડ. તેને પણ સાથે
 મુકો અને પાંચમો પિંડ હાથમાં પકડો. માતામહ પ્રમાતા
 મહ હસ્તે પિંડ. તેને પણ સાથે મુકો અને છઠો પિંડ હા-
 થમાં લો. માતામહ હસ્તે પિંડ. સાથે મુકો અને સાતમો
 પિંડ હાથમાં પકડો. વિક્રય હસ્તે પિંડ. તેને જુદો એક

(૨૦)

દરબની સર ઉપર મુકો અને તે સર્વ પિંડોને પાણીથી ન-
વરાવો, વિક્રમના પિંડને અડકશો નહિ.

કૃષ્ણજીશા—બહુ સાર. (પાણીથી નવરાવેછે)

પ્રપંચીદિવ્ય—તેને ચંદન ચડાવો. (બણેછે.)

શ્લોક.

ચંદનંમંદનંકુર્યાત્ વર્ધતિવેમવાલ્કયા
અઘોબલ્લંપ્રવિષ્ઠોહં આદરંપ્રતિસાદરં

ચંદનંસમર્પયામિનમઃ

પુષ્પ ચડાવો.

શ્લોક.

પૂષ્પંપન્નંપ્રહારેણં કષ્ટંકુર્વતિકલ્મશઃ
પ્રહારેપુઙ્ગયતેરાજા અહારેઅધુરસ્મતા

પૂષ્પંસમર્પયામિનમઃ

અબીલ ગુલાલ ચડાવો.

(બણેછે)

અબીલંચગુલાલંચ કુલાલગ્રહપાવનં
ઘદોસ્યમમતામિષ્ઠો પ્રવિશ્યાપ્રદિહન્યતે

અબીલ ગુલાલેન સુગંધ્યં સમર્પયામિનમઃ ધૂપં દિપં
આરાતીકં સમર્પયામિનમઃ આરતી કરો. (બણેછે)

કર્પુરકાષ્ટક્રપયાકરોતિ સંસારનિઃસારવિચાર
 વંદ્યસદાસુખંથંહૃદયંહરોતિભવંભવાનિમમર્કિક-
 રોતિ ॥ ૧ ॥ મંગલં ક્લેશ દારિદ્ર્યં મંગલં
 પાપ પુંજમે મંગલં દ્વેષ દુઃસંગ સર્વ મંગલ હ
 રોહરિઃ આંરાતિકં સમર્પયામિ નમઃ ફલ
 દક્ષણા મુકવાસ્થાં ફલં સમર્પયામિ નમઃ॥
 (હાથ નેડી રાખો) અન્ન ગંધ પૂષ્પ દિપ નૈવેદ્ય
 આરાતિકં ભાવે કભાવે મનેચ્છાયે કમને-
 ચ્છાએ બ્રાહ્મણને વચને દિવાની સાક્ષે જે
 પિતૃ શ્રાદ્ધ કર્યું તે વિધેહ પરિપૂર્ણતામસ્તુ ॥

હવે કાગવાશ નાંખો. (વાશ નાંખે છે અને બાદરખાં પ્ર-
 વેશ કરે છે).

બાદરખાં—અખે મોદી. તુમકું રાજા બુલવાતા હે જદ
 જમદી મલો.

કૃપણશા—એટલું બધું ઉતાવળનું શું કામ હશે વાર !
 હાલમાં મેં વાશ નાંખે છે હવે જમીને આવુંધું.

બાદરખાં—જલદી બુલવા લાનેકા રાગજીને મેરેકું હુ-
કુમ કીયાહે, લોકીન મેરેસે છોડકે જાનેકા હેનેવાલા નહિ હે.
અખીકા અખી મેરી સાથ ચલો ઔર ઠાકુર સાહેબકી રજા
લેઠ કે પીછા આના મેરેકું જલદી બુલવાલનેકા હુકુમ કીયા
તો મેં આપકું કહેતા હું. પીછે તુમારી મરજી. મેં તો હુકુમ
ઉઠાનેકા હું.

કૃપણશા—તારે શું કામ હશે વાર્ ?

બાદરખાં—મેરેકું માલુમ હે નહિ. મેંતો “ચિઠ્ઠીકા ચા-
કર” જેસા હુકુમ કરે એસા ઉઠાનેકું તૈયાર. મેરા અખતાર
કુછ પુછનેકા હે નહિ. કામ બજાનેકા હે.

કૃપણશા—બહુ સારું ચાલે. (ચાલવા માંડેછે)

પ્રપંચીદ્વિજ—મને સિધું આપવા શેઠાણીને કહેતા જાઓ
તો વધારે સારું કારણ કે આજ તમારા ઘરનું અનાજ જ-
મવા વિચારેછે.

કૃપણશા—બહુ સારું. અલી, આ બટજી મહારાજ કહે
તે પ્રમાણે તેને સિધું આપજો. જરૂર જણાય તો વાણીતર
ને બોલાવજો અને બટજી રાજી થાય તેમ કરવું, તેનું દિ-
લ લગારે દુખાવવું નહિ.

ભોળીબાઈ—બહુ સારું. તે કહેશે તે પ્રમાણે આપીશ.

(કૃપણશા જાયછે.)

પ્રપંચીદ્વિજ—મનમાં હવે પાપ ટળ્યું તેથી ધ્યાનમાં આવે
તે પ્રમાણે કરીશું, રાજી થઈએ તે પ્રમાણે આપવા કહ્યું તો
થોડાથી રાજી થઈએજ શાના? આજ એક સારી રકમ લઈ
જવી. કારણ કે ફરીફરીને કૃપણશા લાગમાં આવવાનો

નથી. (પ્રસિદ્ધ) શેઠાણી, હવે સિધાની તૈયારી કરો કારણકે જો આઠમ ઉતરી જશે તો નવમીમાં આપેલું સિધું પિતૃને પહોંચશે નહિ. માટે જલદી કરો.

ભોળીબાઈ—સિધામાં શું શું જોઈએ, તે મારા જાણવામાં નથી. કારણ કે અમારા ઘરમાંથી કોઈ દિવસ અમે પ્રાદ્ધાણને સિધું આપ્યું નથી, માટે જે જે ચોજ જોઈએ તે મને કહો તો હું મંગાવી આપું.

પ્રપંચીદિજ—ખરી વાત છે. જ્યારે કોઈ દિવસ સિધું આપવાનો રિવાજ નહોતો ત્યારે તેની રીતભાતની શી ખબર પડે? ફિકર નહિ. હું કહું તે પ્રમાણે આપો. જો ગરીબ માણસ સિધું આપનાર હોય તો પચાસ કજશી ઘઉં, વીશ મણ ધી, વીશ મણ ઝેણ, પાંચ મણ તેલ, એક કજશી તુવેર, એક કજશી ઝીણા ચોખા, પાંચ રૂપીઆ શાકના અને પચાસ રૂપીઆ દક્ષણાના આપે છે. તમે તેવાં ગરીબ નથી. આ આંકડો મણાવ્યો તે ગરીબ માણસ આપે છે. તમારા ઉપરતો પરમેશ્વરની કૃપા છે અને વળી કપણશા શેઠ રાજ્ય મોદીખાનાના ઉપરી છે પાસે પુષ્કળ પૈસો છે. તેથી અલખત કંઈ વધારે સિધું મળવાની આશા છે.

ભોળીબાઈ—(મનમાં) ગરીબનું સિધું પણ સારી રકમ ઉઠાવે છે, તો તાલેવરનું સિધું કંઈ પણ મોટું હોવું જોઈએ. અમે તાલેવર છોએ ત્યારે ગરીબના જેવું સિધું પણ આપ્યા વિના કેમ ચાલે? (આસન) તમે જે ગરીબનું સિધું ગ-

હાવ્યું તે અમે આપીશું. વળી કોઈ બીજો પ્રસંગ હજી તારે તમને રાજી કરીશું. બટજી મહારાજ, તમે તો આજથી અમારા ગૌર થયા.

પ્રયંચીદિજ—કંઈ ફિકર નહિ. તમે જે આપશો તે લઈને હું સંતોષ પામીશ. તમારા સરખાં બાગ્યશાળી યજમાનને ઘેરથી વધારે મળવાની આશા હતી પણ આ પ્રથમ કામ છે તેથી હમણાં આગ્રહ કરવાની જરૂર નથી. વળી પ્રસંગે કીક થશે.

ભોળીબાઈ—અધ્યા શામજી, આપણા ગૌર મહારાજને સિધું આપવું છે માટે વાણીતરને બોલાવી લાવ.

શામજી—મારા બાપા તો દરબારમાં ગયા છે.

ભોળીબાઈ—તારા બાપાનું કોણ કહે છે? વાણીતરને બોલાવી લાવ.

શામજી—મને શી ખબર? જે શા વાસ્તે ગયા છે. પેલા બાદરખાં તેડવા આવ્યો હતો એ હું જાણું છું.

ભોળીબાઈ—રજ્યા, પેલા વાણીતરને બોલાવ.

શામજી—મને ભુખ લાગી નથી, તારે જમવું હોય તો જમી લે. મારા બાપા આવશે તારે હું જમીશ.

ભોળીબાઈ—તને જમવાનું કોણ પુછે છે? પેલા વાણીતરને બોલાવ.

શામજી—શું કુતરાને કાઢાડી મેલું? હાડ, હાડ, નો આવ્યું છે.
(કુતરાને કાઢી મેસ છે)

ભોજીબાઈ—અરે રડ્યા, તને કુતરાં હાંકવા કોણ કહે છે ? પેના વણોતરને બોલાવ.

શામજી—શું, બાઈને હોંચોળું ? હા. હા. હા. સુઘ જી. સુઘ જી. મારો બાળુડો ભાઈ ડાહ્યો, ઉમમણો મોકલ્યો ત્યાં આથમણો ધાયો. મારો બાળુડો ભાઈ છે વિવેકો, મા આપનાં કાળજી આશરે શેકો. મારો બાળુડો ભાઈ છે દયાળુ દાતાર, કપટી ને કંજુસનોં ખરેખરો સિરદાર. સુઘ જી વિરા સુઘ જી.

(હિંચોળેછે)

ભોજીબાઈ—આ રડ્યો તો કશું સાંભળતો નથી. અને આવળું બરડ્યા કરેછે. હવે વાણોતરને શી રીતે બોલાવવો ?

પ્રપંચી દ્વિજ—ફિકર ન કરો, હું વાણોતરને બોલાવી બાબુંધું. (જય છે અને વાણોતરને બોલાવી આવે છે. શેઠાણી વાણોતરને સિધાની વિગત કહેછે તે પ્રમાણે સઘળો સામાન પ્રપંચીદ્વિજને ઘેર પહોંચતો કરેછે)

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—એક દેવાડય.

પ્રપંચીદ્વિજ, મોદકાનંદ, અને છુડયલ બઠ.

પ્રપંચી દ્વિજ—પ્રિય સ્વસાતિ વિરો ! આજે એક મહા ભક્ષને શાઘો મારી ધારેલી ધારણામાં હું કૃતેહ પામ્યો છું, પણ તે સઘળું હું આપણા સર્વ સ્વાતિ વિરોના મિળાવડાને

ભિજન કરાવવામાં ખરેખરી મેં મારા પ્રપંચથી પેલા કૃપણ-
શાને ડગ્યો છે. કારણ કે તેની પાસે પુશ્કળ પૈસો છે છતાં
કદી કોઈ ધર્મના કામમાં તે આગેવાની કરતો નથી અથ-
વા ધર્મના કામમાં એક પાઈ સરખી પણ મદદમાં
આપતો નથી. ખરેખરો કંજુસ તે કૃપણશા છે. એટલુંજ
નહીં પણ બીજી કોઈ બ્રાહ્મણને જમાડવાની હેંશ રાખે તેને
એવો બોધ કરે કે “બ્રાહ્મણને જમાડવા નહીં, કેમકે તે જે
છાણાનો આઠ ખડકે તેમાં જીવડાં બળે તે પાપ જમાડ-
નારને લાગે છે ” આ પ્રમાણે કેટલાએક વિચારો આપણી
વિશ્વ બતાવનારો કૃપણશા છે. તેને ડગવો એ મારી ફરજ
ધારી મેં તેને ડગ્યો છે અને આપણી આખી સાતિને ત્રણ
દિવસ સુધી જમણુ ચાલે તેટલું ઉડાવી લાવ્યો છું, પણ
તેમાં તમારી સહાયની જરૂર છે. કારણ કે એવી મોટી રકમ
હું તેની વહુ પાસેથી તેની ગેરહાજરીમાં લાવ્યો છું માટે
તે બાબત તમે સહાય કરશો તોજ મારી આબાદી રહેશે.

મોદકાનંદ—તું ફિક્કર શા માટે કરે છે ? અમને લાડુ
જમાડીશ, કે પછીથી તારા કામમાં અમે સામેલજ છીએ,
લાડુ જમાડે તેને તો અમે અમારો પ્રાણ આપીએ એવા છીએ.

બુડથલભટ—તમે તેને શી રીતે છોડ્યો ?

પ્રપંચી દિજ—કૃપણશાને ઘેર હું આધ સરાવવા ગયો
હતો. તે કામ પૂરું થતાં તેને બહુજ જલદીથી દરબારમાં
જવું પડ્યું, માટે તેણે બોળી પાછને સિધુ આપવા બલા-

મણ કરેલી. ભોળી બાઇતો બિચારી ખરેખરી ભાળી તેથી હું મારા પ્રપંચમાં ફાગ્યો. મેં સિધાની વિગત એવી ગણાવી કે ૨૫ કળશી ધૂંગ, ૨૦ મણ ધી, ૨૦ મણ ગોળ, ૫ મણ તેલ, એક કળશી તુવેર, એક કળશી ઝીણા ચોખા, ૫ રૂપીઆ શાકના અંને ૫૦ રૂપીઆ દક્ષણાના. તેથી તેણે તે પ્રમાણે સામાન મારે ઘેર પહોંચડાવ્યો છે.

મોદકાનંદ—તેના લાડુ બનાવી અમને જમાડ.

બુડથલભટ—બચાવ કરવાનો શું ઉપાય લેવો વાર ?

પ્રપંચી દ્વિજ—મારે ઘેર તમામ જાણાએ શાકની નિશાની કરી આવવું અને ગામમાં વાત ચલાવવો કે “ પ્રપંચીદ્વિજ કૃપણશાને ઘેરથી સિધું લાવી જમ્યો કે તુરત મરણ પામ્યો ” હું મારા ઘરમાં સંતાઈ રહીશ એટલે તમારે રડાપીટ કરી મુકવી. છેવટ મારા કદનું પુતળ બનાવી તેને ઠાકડીમાં બાંધી લઈ જવું અને સ્મશાનમાં અગ્નિ દાહ કરવો. કૃપણશાનું અન્ન નેષ્ટ, જે જમ્યાયો માંડે મૃત્યું થયું તેથી મારા દાડને વાસ્તે જે અર્ચ થાય તે પણ તેની પાસેથી લેવો.

મોદકાનંદ—બહુ સાઈ, એતો અમારૂં જ કામ. જમવાને લાડુ મળે તો ગમે તે કામ કરવાને કૃષી અડચણ નથી પાછડી ઉતારીને ઘોળ બાંધીએ એટલે કૃતેહ થઈ સમજાવે. તમે તમારે ઘેર જાઓ અને અમે પછીથી ત્યાં આવીએ છીએ. ત્યાં તમારા નામનો મોટી પોકો મુકી રડીશું.

પ્રપંચી દ્વિજ—બહુ સાઈ.

(જાય છે)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ—પ્રપંચી દિનનું ઘર.

પ્રપંચી દિન, લાડુભટ, ભટાણી અને મોદકાનંદ વગેરે.

ભટાણી—સાંભળો છો કે ? આજ તો તમે સારી કમાણી કરી આવ્યા છો, પણ તે વાત નો કૃપણશા જાણશે તો તમારી કુન્નેતી થશે અને લાવેલું સિધું પાધું આપવું પડશે.

પ્રપંચી દિન—સિધાને માટે તો એક બીજો પ્રપંચ કરવો ધાર્યો છે. તે એ કે, મારે આપણા ઘરમાં સંતાર્ધ રહેવું અને તમારે મારા મરી જવાના ખોટા ખબર ગામમાં ફેલાવવા. મારે બદલે અડદના પુતળાનું શયન બનાવી તેને શ્મશાનમાં લઈ જઈ બાળવું અને કૃપણશાનું અન્ન નેષ્ટ ને આધાથી માંડે મૃત્યુ થયું માટે મારા ઉત્તર કાર્યનો તમામ અર્ચ કૃપણશા પાસેથી લેવો.

લાડુભટ—તમારા મરી જવાના ખોટા ખબર ફેલાવવા, એમાં તો કશી અડચણ નથી, પણ ત્રણ દિવસ સુધી લાડુ તો મગશે કે નહિ ?

પ્રપંચીદિન—કૃપણશા અર્ચ ન આપે તો હું ને સિધું લાવ્યોહું, તેના લાડુ કરી પ્રાદક્ષિણે જમાડાવું અને તું જમશે.

લાડુભટ—તારે તો ઠીક, આપણે તો લાડુનું કામ છે.

(પ્રાદક્ષણનું ટોળું આમડવાને વેશે પ્રવેશ કરેછે)

બુડથલભટ—મારા પ્રપંચો ભાષરે ! ગજબ કરી ગયો
રે બાપલીયા. (પોકો મુકી રડેછે)

ભટાણી—હાય હાય ! ગજબ થઈ ગયો માડી. (છાતી
કુટેછે અને રડે છે)

લાડુભટ—મારા બાપરે ! ઓ મારા બાપલીયા. ગજબ
કરી ગયો રે ! ઓ મારા બાપલીયા, (લમણે હાય મુકી રડેછે)

મોદકાનંદ—હાય હાય ! ગજબ થઈ ગયોરે ભાષ. તારા
વિના મને લાડુ કેમ બાવશે ?

પ્રપંચીદ્વિજ—(હળવે રહીને) હું તારી સાથે જમવા બેશીશ.
(સઘળાં બ્રાહ્મણ અને બ્રાહ્મણીઓ એકઠાં થઈ ક્રોળાહળ કરી
મુકેછે તેથી આસપાસના રહેવાશી આડોશી પાડોશી એ-
કઠાં થાય છે અને પ્રપંચીદ્વિજ શું આગ્રહી હતા ? એવા
ખબર પુછેછે તેને સઘળાં બ્રાહ્મણો “ કૃપણશાનું નેજ
અબ જમ્યો તેથી મરણ પામ્યો” એવું કહે છે. તેથી સર્વ
માણસો કૃપણશાને ક્રિટકારે આપતા ચાલ્યા જાય છે. મોદકાં
અને ગાભા બાંધી એક માણસના આકારનું પુતળું બનાવી
સર્વ બ્રાહ્મણો તેને સ્મશાનમાં લઈ જઈ સળગાવે છે અને
રીવાજ પ્રમાણે નહાઈ રોતા રોતા પાછા આવી પોતપોતાને
ઘેર જાય છે.

પ્રવેશ છકો.

સ્થળ—કૃપણશાનું ઘર.

કૃપણશા, ભાળીબાઈ, શામજી અને પછીથી બ્રાહ્મણો તથા વાણીઆનું ટોળું.

કૃપણશા—(મનમાં) પેલા બ્રાહ્મણે બિચારે મને વિધિ પૂર્વક આધ કરાવ્યું પણ તેને સિધું આપવાની નવરાશ મને ન રહી. ઘેર શેઠાણીને કહ્યુંતો છે. પણ નવટાંક ધી બિચારા બ્રાહ્મણને સિધામાં આપેતો સારું. કારણ કે એટલા ધી શિવાય બિચારો ચુરમું કરીને શી રીતે જન્મે? તે છે તો ઉદાર, પણ મારા ડરને લીધે કદાપી અરધા રૂપીઆભાર ધી આપે ને થયું હોય તે અરું. કદાપી બ્રાહ્મણને સિધું ન આપ્યું હોયતો હું ઘેર પહોંચતાંજ બિચારાને નવટાંક ધી અપાવી ખુશી કરી દઈ; કે નેથી તે પેટ ઠારીને જન્મે. એ પણ શું જાણશે, કે આપણે કૃપણશાને યજમાન કર્યો હતો.

પેહેલો દુકાનદાર—અરે કૃપણ શેઠ, અહિં પધારો તમને મારે કંઈ પુછવું છે.

કૃપણશા—આ આવ્યો. કહેા બાઈ! તમારે શું પુછવું છે? જો કંઈ અર્થ થાય તેવું કહેવાનું હોય તો આ સાક્ષી મારે રરતે. (ચાલવા માંડે છે)

બીજો દુકાનદાર—બ્રહ્મહત્યા કરીને વળી નાચોછો શાના? આમ આવો. (તેની હાથ બાંધી ઉભા રાખે છે)

કૃપણુશા—છે શું? તેતો મને કહેા.

પેહેલો દુકાનદાર—આજે તમે કોઈને સિધું આપ્યું હતું?

કૃપણુશા—હા. આપ્યું હશે, તો તેનું કેમ છે?

બીજો દુકાનદાર—કેમ છે શું? તમે બ્રહ્મહત્યારા તો ખરા. પ્રપંચીદ્વીજ બિચારો તમારે ઘેરથી સિધું લઇને ગયો અને રસોઈ કરી જાયો, કે તુરત બિચારા અનાથ બ્રાહ્મણનું મૃત્યું થયું. અરેરે! તમારું અજતે કેવું કહેવાય?

કૃપણુશા—અરે! તમે શું બોલો છો? તે સાળે સારો શાથી મરણ પામે ?

પેહેલો દુકાનદાર—શાથી શું? તમારા અજથી. તમે તો ખરેખરા બ્રહ્મહત્યારા નિકળ્યા. બિચારા ગરીબ બ્રાહ્મણનું અચાનક મૃત્યુ બિપજળ્યું, એના જેવા મહા પાપિષ્ઠ બીજા કોણ હોય ?

કૃપણુશા—તમે મારે માથે દોષ મુકો છો પણ સિધું આપ્યું છે કે નહિ, તે પણ હું ખરાખર જાણતો નથી. ઘેર કહાંને ગયો હતો, પછી આપ્યું ન આપ્યું તે જાણે.

બીજો દુકાનદાર—જાઓ ઘેર અને તમારી ચિત્તને પુછી જુઓ એટલે તમારું બોધાણું જણાઇ આવશે.

કૃપણુશા—હા. ઘેર જઇ તપાસ કરું છું.

(જયછે અને ઘરમાં પ્રવેશ કરેછે)

બોળીબાઈ—અહ્યા શામજી, તારા બાપા આવ્યા કે નહિ?

કૃપણુશા—અહીં સાંભળે છે કે, પેલા જટજી મહારાજને કેવી રીતે સિધું આપ્યું વાર?

ભોળીબાઈ—તેને રાજ કર્યો છે. ચિન્તા ન કરો. તે રાજ થયો તે પ્રમાણે આપ્યું છે.

(સઘળું કહી બતાવે છે)

કૃપણુશા—અરેરે! આતે તે મુઝો કે હું મુવો? નાંણાની મોટી રકમ ઉપાડીને ચાલ્યો ગયો અને મારે માથે દોષ મુઝ્યો. હાય હાય! હવે હું શું કરું? પ્રપંચી દ્વિજ મરી ગયો તેની મને કશી દરકાર નથી. પણ મારા સિધાના પૈસા, મને પાછા મળે તો વધારે સાડું. અરે! મેં ઘણી કોશીશથી એકઠો કસેલો પૈસા પેલો પ્રપંચીદ્વિજ તેના પ્રપંચમાં મારી જિને છેતરી મારા પૈસા લઈ જાય? શી વાત. જો હું કૃપણુશા ખરો તો તેના છોકરા ઉપર દાવો બાંધી પૈસા પાછા છોડાવું.

ભોળીબાઈ—હવે નાહક માથાફેડ શી કરવી? જો થયું તે ખરું. પ્રપંચીદ્વિજને જો સિધું આપ્યું તે કદાપી હદ કરતાં વધારે હશે તો પરાણે પુન્ય થયું ગણાશે. બ્રાહ્મણના દિકરાની આંતરડી ઠરશે તો આપણને બીજા હરકોઈ પ્રકારે લાભ થશે.

કૃપણુશા—રાંડ લુચ્ચી, તેજ મને બીખ માગતો કર્યો છે. એકતો દયાળુની દિકરી બનીને મોટી રકમ આપી દીધી અને વળી પાછો ડાહ્યાલી થવા આવી છે. ચાખ્ય તેનો સ્વાદ (લાત મારે છે.)

ભોળીબાઈ—તેમાં મને શામાટે મારોજો? તમે કહ્યું હતું કે બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે આપજે, ત્યારે મેં તેનાં કહેવા પ્રમાણે આપ્યું. તમારું વચન મારાથી કેમ લોપાય?

કૃપણુશા—ઠીક, બહુ સાડું. હું ચોટે જાઉં. (જાય છે)

પ્રવેશ સાતમો.

સ્થળ—પ્રપંચીદ્વિજનું ઘર.

પ્રપંચીદ્વિજ, લાડુભટ, ખોખલો પંડ્યો, ભુક્તાનંદ, મોદકાનંદ,
બુડથલભટ અને ભટાણી વગેરે.

પ્રપંચીદ્વિજ—હવે મારા ગુજરી જવાની વાતતો આપ્પા શહેરમાં પ્રસરી. ગઈ, પણ હજી મારું મન માને તેટલું નાણું હું કૃપણશા પાસેથી લઈ શક્યો નથી. માટે જો કોઈ એવા પ્રપંચ લડાવી વધારે નાણું હોડાવ્યું હોય તો અલખત મારી નાત વધારે વખત સુધી જમે.

લાડુભટ—હા. એ વાતતો ખરી. બ્રાહ્મણોને વધારે દિવસ મિશ્રાન હોડાવવાનો ઉપાય સજવો જોઈએ.

ખોખલો પંડ્યો—હું જઈને થોડા શ્લોક બોલું તો તે કંઈ નાણું આપે એવો નથી. એતો વાંકો રહે તોજ આપે એવો છે.

ભુક્તાનંદ—જમવાનું મળેતો તમે કહો તે પ્રમાણે કરીએ.

મોદકાનંદ—લાડુ જમવાના મળે તો પછી બીજાની શી જરૂર છે ?

બુડથલભટ—શાસ્ત્રના કલ્પિત શ્લોક બોલવા હજી તો તે આપણું કામ, પણ બીજામાં મારો વિચાર પહોંચવાનો નહિં.

ભટાણી—ભટજી કંઈ ઉપાય શોધે તો ધારું થાય ખરું.

પ્રપંચી—મને એક ઉપાય સુજી આવ્યો. તે એકે, આપ્પા ગામમાં સૌ મને મરી ગયો ગણેછે અને કૃપણશા તથા તેનાં

કુટુંબીઓ પણ મને મરી ગયો સમજે છે. માટે આજ સાં-
જરે અંધારું થયા પછી હું તેને ઘેર જાઉં અને ભૂત થઈને
તેને બીચરાવું. એટલે તે મને અસદ્ ભતિ ઘઈ ગણશે. વળી
સાથે રાજ તથા દિવાસળી પણ રાખીશ. તેથી વારંવાર બ-
ડકા કરવાનું અનુકુળ આવશે. અને તુરત તે બ્રાહ્મણને
શોધશે એટલે તમારે સૌએ ત્યાં આવવું અને તેને ચંડી
પાઠ મંડાવવા બલામણ કરવી. તો આપણું ધાર્યું થશે.

ખોખજો પંડયો—ખરી વાત છે. જ્યારે ચંડીપાઠ વંચાય
તે વખત લાડુભટ્ટે ઘુણવા માંડવું, ખૂબ ઘુણ્યા પછી અમે
પછી શું કે તું કોણ છે. તેના ઉત્તરમાં કહેવું કે હું પ્રપંચી
દ્વિજહું. અમે કહે શું કે તું શામાટે આવ્યો છે? તેના ઉત્તર
માં તેણે કહેવું કે કૃપણશામે મને સિધું આપી મારો જીવ
લીધો છે માટે મને અસદ્ ભતિ ઘઈ તો તે મારી સાતિને
એક મહિના સુધી જમાડે તો હું મોક્ષ જઈશ અને પછીથી
હું કોઈ વખત કૃપણશાને ઘેર આવીશ નહિ.

લાડુભટ્ટ—જો એક મહિના સુધી લાડુ મળતા હોય તો હું
ખુબ ઘુણીને તેમ કહીશ. આપણે તો લાડુના ભુખ્યા છીએ.

બુદ્ધલભટ્ટ—આપણે તો ચંડીપાઠ વાંચીશું અને ખુબ
પડકાર કરીશું.

ભુકતાનંદ—હું થાળી વગાડીશ.

મોદકાનંદ—હું વાચ્યા વધાવો તપાસીશ.

પ્રપંચી—અહુ સાં આજ રોજે સાત વાગતે સૌએ તૈયાર

રહેવું અને આપણા ધારેલા કામને પાર પાડવું, હું તેને
આજ બીવરાબ્યા વિના રહેનાર નથી. સૌ બુખ્યાએ માટે
હમણાં તો સૌ સૌને ઘેર જુથીયી પધારો. (સર્વ જાયછે.)

— ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ ❦ —

પ્રવેશ ૮ મો.

. સ્થળ—કૃપણશાનું ઘર.

કૃપણશા, ભોળીબાઈ, શામજી, પ્રપંચીદિજનનો દેખાવ અને
પછીયી બીજા બ્રાહ્મણોનું ટોળું.

ભોળીબાઈ—અરેરે! પેલા પ્રપંચીદિજને બિચારાને સિધું
આપ્યું તે બધને જમ્યો કે તુરત મરણ પામ્યો. આખા ગામમાં
સર્વ વાત કરે છે કે બ્રાહ્મણને માર્યો તેથી બ્રહ્મહત્યા બેડી.
એ બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ રાક્ષસ થઈને સઘળાંને પીડશે. ખરી વાત
છે. બણે ઢેકાણે મેં સાંભળ્યું છે કે કોઈને ભુત, પ્રેત, બ્રહ્મ
રાક્ષસ, ચુડ વગેરે દુઃખ દેશે. અચારે સાંજ થઈ ગઈ છે
અંધારું થયું તોપણ શેઠ હજી ચોટેથી આવ્યા નહિ. આજ
મને આ ઘરે બંધકર દિસેછે. પ્રપંચીદિજ આચારાના વારંવાર
બણકારા વાગેછે. અરે જીવ. ફિકર શા માટે કરેછે કોઈ
મરી મરું તે કદિ દુઃખ દેતું હશે? અરે! કેમ ખાતી થાય?
બણે ઢેકાણે ચંડીપાઠ વંચાતા મેં સાંભળ્યાં છે. આ વખત શેઠ
ઘેર નથી. શામજી બેહોરો છે. કદાપી જો જીવ ઝખ મારશ
તો શું કરીશ? (પ્રપંચીદિજ પ્રવેશ કરેછે.)

શામજી—મા મારા બાપાતો હજી આવ્યા નહિ.

ભોળીબાઈ—અરે! બાઈ. પણ જોને, પેલો પ્રપંચીદિજ આવણા બારણા પાસે આવીને ઉભોછે. હાય હાય! કેવો ઝેણા ફાડેછે? હુંતો તેનાથી ઝૂંકી મરુંછું. તું તારા બાપાને બોલાવી લાવીશ.

શામજી—મારે હમણાં આવું નથી. મારા બાપા આવશે તારે આઈશ.

ભોળીબાઈ—અરે પિટ્યા. તને આવવાનું કોણ જુદેછે. પેલો તારો ડોસો આવીને ઉભોછે માટે તારા બાપાને બોલાવ.

શામજી—અમારે તો આવું નથી. તારે આવું હોય તોબા.

ભોળીબાઈ—(બારણા સામે હાથ કરીને) જો પેલો પ્રપંચી દિજ આવણા બારણા પાસે આવીને ઉભોછે તેથી હુંતો હઝૂંકી મરુંછું. તારા બાપાને બોલાવી લાવ.

(પ્રપંચીદિજ રાજનો ભડકો કરી આવ્યો ખસી જાયછે.)

શામજી અને ભોળીબાઈ—બોયરે! બાધારે! આ મારા બાપરે! પ્રપંચીદિજ જીવત થઈને આવ્યો.

(નાસા નાસ કરેછે અને થર થરેછે.)

પ્રપંચીદિજ—હું તમારો સગાજાનો જીવ લેનારછું.

ભોળીબાઈ—બોય બોયરે! હવે કોઈ છોડાવો. (કૃપણશા પ્રવેશ કરે છે તેને શામજી તથા ભોળીબાઈ બાઝી પડે છે અને કશું બોલી શકતાં નથી.)

કૃપણશા—શું છે? શું ગામરાં બની ગયાં છો? બિરજ રાખો જવાબ આપો.

ભોળીબાઈ—(ખારણા તરફ આંગળી કરીને) ઓ-ઓ.
ઓ-પે-પે-પે-લો-લો-લો-પ્ર-પ્ર-પ્ર-પં-પં-પં-ચી-ચી-ચી-દ્વિ-
દ્વિ-દ્વિ-જ-જ-જ.

કૃપણશા—અરે ઘેઝો. આ તને થયું છે શું? મરી ગયે-
લું કોઈ આવતું હશે? એતો અમઘો પડછાયો છે. પ્રપંચીદ્વિ-
જને તો સળગાવીને રાખ કરી મેલ્યો છે. ઉભી રહે, તે પ-
ડછાયો છે કે નહિ તેની તને ખાતરી કરી આપું છું. ખા-
રણા તરફ જાય છે તેથી પ્રપંચીદ્વિજ રાજનો બડકો કરી
બહારે નિકળી જાય છે તેથી કૃપણશા બુમ પાડે છે) વોયરે
બાપ, બાવોરે બાવો. ધાન્ને, ધાન્ને, ધાન્ને. (બે શુધ થઈ
ભાંયપરે પડે છે અને શામળ તથા ભોળીબાઈ દોડદોડ
કરે છે એટલામાં એક બ્રહ્મણનું ટોળું પ્રવેશ કરે છે).

બોખલોપંડચો—શું છે? કૃપણશેઠ. કેમ આમ બેશુદ્ધ
પડ્યાછો? ઉભાથાઓ. (બેઠો કરે છે.)

કૃપણશા—પ-પ-પ-પ-પેલો-પ-પ-પ-પ-પ્રપંચી. ૬-૬-
૬-૬-દ્વિજ. મ-મ-મ-મ-મને. બ-બ-બ-બ-બીવરાવે.
છ-છ-છ-છ-છે.

મોદકાનંદ—શાંતથાઓ. શાંતથાઓ. શાંતથાઓ. તમને
બીવરાવે નહિં. એવો ઉપાય સત્વરે કરીશું. ફિકર ન કરો.
(ભોળીબાઈને) વળી તમે બંને જણે શું દોડા દોડ માંડીછે.
(બંને જણને પકડી બેસારે છે)

ભોળીબાઈ—બટ જ મહારાજ. બટ જ મહારાજ. બ-
ટ જ મહારાજ.

શામજી—વોય ખાધો. વોય ખાધો. વોય ખાધો.

કૃપણુશા—મ-મ-મ-મ-મારું. ક ક-ક-ક-કાળજી. ક-ક-ક-ક-કાપી. ગ-ગ-ગ-ગ-ગયો.

બુડથલભટ—તમે ચિન્તા ન કરો. જરા શાંત થાઓ. તમારે માટે અનુષ્ઠાન કરીશું અને તમને ફરીથી ખીવરાવે નહિ એવા મંત્રો જપીશું કે પ્રપંચીદ્વિત્ત બળાને ખ ખ થઈ જશે.

(સર્વ સાતધાન થાય છે)

કૃપણુશા—(પોતાની આસપાસ જોતો જોતો) આં બા-બાજો તો મારે માથે કરવામાં કંઈ બાકી રાખ્યું નથી. તે તો મારો જીવ લેશે એમાં શક નથી.

ભોળીબાઈ—(ખીતી ખીતી) તે તો કહેતો હતો કે હું તો સમ્રાજાનો જીવ લઉં, વોય વોયરે તે તો હમણાં પાછો આવશે અને મારા પ્રાણપતિનો પ્રાણ લઈ જશે.

મોદકાનંદ—બુધો ન પાડો. તમારે માટે હમણાં અનુષ્ઠાન કરીએ છીએ, પણ જે પ્રમાણે અમે કહીએ તે પ્રમાણે અર્ચ કરવો પડશે.

કૃપણુશા—ગમે તેટલો અર્ચ થાય પણ હું કરવાને તૈયાર છું. અમને રોજ રોજ ખીવરાવી મારે તેના કરતાં નાંખું લઈ જાય તો કશી અડચણ નથી. માખાપ તમે બલે પધાર્યા. હવે મારે વારતે અનુષ્ઠાન કરીને પછી તમારે ઘેર પધારજો. સોપારીનો કડકો તમને પણ આપીશ. (બહુ કાલાવાત્રા કરેછે અને ખીતો હોય તે પ્રમાણે વારંવાર પોતાની આસપાસ જુએ છે.)

જોખરો પંડયો—તમે ત્રણે જણ અહિંમાં અમારી સામાં
બેસો અને અમે ચંડીપાઠ વાંચીએ છીએ, તેમાં ધુણીને જે
પ્રપંચીદિગ્ગ માગશું તે તમારે આપવું પડશે.

કૃપણુરા તથા ભોળીબાઈ—જેમ તમે કહેા તેમ અ-
મારે કબુલછે પણ હવે જલદી કરો.

જોખજો પંડયો—અહુ સાં. (એક સ્થાપન કરેછે,
પ્રકૃતાનંદ યાજ્ઞીવલ્કાએ અને બીજા બ્રાહ્મણો ચંડીના ક-
લ્પિત શ્લોક બોલેછે.)

બ્રાહ્મણો.

શ્લોક.

નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ નમોનમઃ

યાદેવી સર્વ ભુતેષુ પ્રપંચી મોક્ષકારીણી.

યદા નેવ્યો પ્રહસ્યામો દામ ધામ સમન્વિતા.

પ્રદર્ષો પાદ પાદેભ્યો યાદેવી સુખકારીણી.

અંતરાત્મા પ્રહારેષુ કષ્ટદ્વેષી મુહુર્મુહુઃ

સંક્રષ્ટા સર્વ ભુતાનિ યાદેવીચ નમોનમઃ

જોખરો પંડયો—અધુધુ ધુધુ. કેમ કોઈ ધુણવું નથી.
આવ હવે તારે જે જોઈએ તે માગી લે. હવે જુલો શું પ
જો છે! તારે જે જોઈવું હોય તે આવીને માગી લે. તને

જે માગીશ તે આપવા સમર્થ છે. હવે સંતાપ રહ્યો સિદ્ધિ નથી.

લાડુભટ—(ધુણવા માંડે છે) હાહિ, હાહિ, હાહિ, હાહિ, હાહિ. અધુધુધુધુધુ. (હાથ પછાડે છે)

ખોખરો પંડયો—હા હવે આબ્યો ખરો. શાખાશ. શાખાશ, શામાશ. (સર્વ સાથે ખાસે છે)

શ્લોક.

સામાર્યાસુખકાર્યાણીચપઢાચિત્તચકોરીણી
ક્લેશકાપટચદુર્હતિ ચંદુલંકલ્મશાપહં

(ઘઉંના દાણાછાંટે છે.)

લાડુભટ—હાહિ; હાહિ, હાહિ, હાહિ. અલ્યાહું ક્યારનો આ બ્યોધું તોપણ પેત્રો કૃપણુશા અને તેની બાઈડી તથા છોકરો મને પગે કેમ ન લાગે? હમણાંનિ હમણાં તેને બાળીને બસ્ત્ર કડુંધું.

ખોખરો પંડયો—શાખાશ, શાખાશ, તું કોણુ છે અને શા કારણથી આબ્યો છે? તને ઓળખ્યા વિના તે પગે શી રીતે લાગે?

લાડુભટ—હું ઉંઠું. હું કોણુધું? તને કહું. હીક છે, વગાડ અને પછી જોઈએ મારો તમાશા. (થાળી વગાડે છે)

કૃપણુશા.—લો હું તમને પગે લાગું. (બીતો હોય તેમ કરે છે)

ખોખરો પંડયો—ધિરજ રાખ. (સર્વ સાથે શ્લોક ખાસે છે)

(૪૧)

શ્લોક.

અલભ્યોલાભકુર્વતિદેશકાઢવિનશ્યતિ
સર્વાંગેસૂઘકાર્યાણી યાદેવીચનમોસ્તુતેઃ
પંઢરંપાદપાદેભ્યો અંતરંઅતિસતરં
દ્વેષભ્યવદદાતિય અપારેઉપકારીણીઃ

(યાજ્ઞી બંધ કરેછે)

બુડથલભટ—બાલ. તું કોણછે ?

લાડુભટ—હું પ્રપંચી દ્વિજ કૃપણશાનો જીવ સેનાર.

અને તેની બાઈડીના કાળ રૂપ છોકરાનો શત્રુ.

ખોખજો પંડયો—(કૃપણશાને) હવે તમે સર્વ કુટુંબ પ્રપંચી
દ્વિજને સાષ્ટાંગ ડંડવત પ્રણામ કરો. (સર્વ તે પ્રમાણે કરેછે)

લાડુભટ—હું-હું-હું-હું-હું તેને છોડનાર નથી. તેના કુટું-
બનો જીવ લઈશ.

ખોખજો પંડયો—એમ થાય નહિં. તમે કહો તેમ કરી-
એ પણ તેનો જીવ સેવાય નહિં. અમે જ્યારે અહિં આવ્યા
છીએ ત્યારે અમારી લાજ રાખો.

લાડુભટ—હું તમારા વચનની ખાતર તેને છોડીશ. પણ
હું કહું તે તેને કબુલ છે?

કૃપણશા—હા. મહારાજ. તમે જે પ્રમાણે કહો તે પ્રમાણે
મારે કરવું પણ મને જીવતો રાખો તો હું તમારો ઉપકાર માન્ય.

લાડુભટ — હું તને જીવતો રહેવા દેનાર નહોતો પણ આ ખોખલો પંડયો અમારા સગા છે તેના વચનની ખાતર તને છોડીને ચાલ્યો જાય. પણ તેના બદલામાં તને એટલુંજ કહું છું કે તે તથા તારી બાઈડીએ અને છોકરાએ જે લુગડાં પહેર્યાં છે તે લુગડાં માત્ર પહેરી આ ઘરમાંથી નિકળવું બીજી કશી ચિજ સેવી નહિં. અને આખું ઘર તારી મિલકત સહિત મારાં છોકરાંને સોંપી દેવાં.

કૃપણુશા — ના. એમતો ન થાય. મારી સઘળી મિલકત તો ન સોંપાય. તમે કહો તો હજાર રૂપીઆ તમારા છોકરાને આપું.

લાડુભટ — હાકિ. હાકિ. હાકિ. હાકિ. જો ઘર છોડે નહિં તો હું તમારો કોઈનો જીવ છોડું નહિં.

ભોળીબાઈ — પ્રાણનાથ. બળ્યું ઘર જીવ કરતાં ઘર વહાલું કરવાની જરૂર નથી. જીએને તે કેવા દાંત પીસે છે. એ આપણને સુખે રહેવા દેશે ?

ખોખલો પંડયો — ઘર સોંપ્યા વિના સુખ પામનાર નથી. માટે ઘર તેને સોંપી દો.

કૃપણુશા — બહુ સારું ઘર તમારા છોકરાને સોંપીશ અને હું અસારેજ અહિંથી નિકળીશ.

લાડુભટ — તો મારે બીજી કશી દરકાર નથી. લાવો પાણી.
(પાણી આપે છે તે પીએ છે)

ખોખલો પંડયો — કેમ છે બાઈ.

લાડુભટ — ઠીક છે.

કૃપણશા—આ ધરે મારી મિલકત સહિત હું લાડુ બ-
ટને સોંપુંહું. હું હવે મારા ધ્યાનમાં આવશે ત્યાં જઈશ.

ખોખલો પંડયો—બહુ સારું બાઈ શુખને વારતે ધરની
દરકાર પણ ન કરવી. છો હવે સૌ રજા લેઈશું (સર્વ પોત પો-
તાને ઘેર જાયછે કૃપણશા પણ ત્યાંથી નિકળે છે તેથી લાડુ
બટ તે ઘેરે તાજું દહાડું કુંઆ પોતાને ઘેરે લઈ જાયછે. રસ્તામાં
સર્વ બ્રાહ્મણો વાતો કરતા આત્મા જાયછે. અને એક
વિનતિ પત્ર ચૈાટામાં ચોડવા નક્કી કરેછે.)

લાવણી.

આ અરજ હરમાં ધાર, તજીને ખાર, લોભીતું પ્રીતે;
લોભે વધશે નહિં લાજ, કહું શુભ રીતે. ૧
મર્યાદા ધરજી માન વિશેષે એથી,
વળિ આસે નહિં બહવારે જગતમાં તેથી;
નકિ પરમ પ્રીયે દીલ જન યારની સાથે,
લોભેથી નાતો સદા તૂટશે હાથે;
છે નિશ્ચય દુઃખ દેનાર, ચતુર છે યાર, તાકીદે જીતે.
લોભે વધશે નહિં લાજ કહું શુભ રીતે. ૨
નવ રહેશે રૂડી રીત ઈશતો કોપે,
તુ સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતળ જીવશે ચોપે,
સદવિદ્યા નવ પોસાય લોભ દિલ બાસે,
નહિં લોભ તણો જ્યાં થોભ પુણ્ય દુર નાસે;

લક્ષ્મી સધજાનું શૂજ, પાપનું મૂજ, તેજો એ પ્રીતે,
લોભે વધશે નહિં લાજ કહું શુભ રીતે.

૩

આવક ને આવે અરે કદાપી ત્રાજ,
તો પાપ કર્યામાં આપ ભૂલે કેમ પાજ;
અં વિગરે એમાં દોષ તમે સૌ જાણો,
આ અલ્પ વિનતી આજ ઉરમાં આણો;
કાનજ કેહે આ વાર, ધરીને પ્યાર, છોડજો નિતે,
લોભે વધશે નહિં લાજ કહું શુભ રીતે.

૪

આ પુસ્તકના અગાઉથી થયેલા ગ્રાહકોના સુખારક નામની યાદી.

- ૧૦ હુવાણા સાતિશુભિં મંડળી બાવનગર.
- ૧૦ પાનામંદ ગુહા રાજકોટ.
- ૧૦ મેહિતા ભવાનજી હરિદાસ કોટડી.
- ૧૦ નાગરદાસ પરશોત્તમ સોહિર.
- ૧૦ નારણજી જેની કંપની બાવનગર.
- ૬ જીવણલાલ નથુભાઈ સોનગઢ.
- ૫ રામજી વીશ્વરામ પોલિરા.
- ૫ મી. રૂપશંકર મોરારજી બુજ.
- ૫ ડકર જગજીવન રતનજી બાવનગર.
- ૪ પ્રતાપરાય સંતોકરામ "
- ૪ મી બાળજાન વર્ધક સભા અમદાવાદ.
- ૪ જેઠાલાલ હિંમદરામ વાગડ.
- ૪ ખામર મી અમરા હિતડ ગઢડા.
- ૩ રાવજી જટાશંકર કુબેરજી પોલિરા.
- ૩ દિગીલાલ હરિવલ્લ પાટણ.
- ૩ ગજધર માવજી વિ. જયરામ ગઢસીમા.
- ૨ ડકર ઝોલિવજી કાલજી બાવનગર.

- ૨ શાકરલાલ બાપુલાલ. બાવનગર.
- ૨ મી વડનગરભ્યન્તર નાગર અમદાવાદ.
- ૨ શુભિચક સભા ભોંગસોડ.
- ૨ પટેલ કાળીદાસ વશરામ "
- ૨ પટેલ કરશન ડાહ્યાભાઈ "
- ૨ પટેલ હરિદાસ માવજી. "
- ૨ પટેલ જેઠા બગવાન "
- ૨ પટેલ કડવા અરેબસી "
- ૨ દામોદર ડાહ્યા ટેકોડે.
- ૨ ગાંધી છગનલાલ સુંદરજી લીમડી.
- ૨ પંડ્યા રણજીલાલ ગુલાબરામ બાવન. પાટણ.
- ૨ સેયદ આદમ બ. "
- ૨ કૈયાલાલ વિં અવનિધર "
- ૨ ડાહ્યાલાલ વાડીલાલ "
- ૨ ગોપાળરાવ રામભાઈ છોટાઉદેપુર.
- ૨ ખામર ગીગાભાઈ બાયાભાઈ ગઢડા.
- ૨ ગુલાબરામ ત્રિંબકલાલ નોંગાળા.

૨ બળવંતરાય આનંદરાય ગઢડા.
 ૨ પ્રિયભુખણનાસ નાગરદાસ બાવનગર.
 ૨ શા. કુનુરે ભવાન ચીકાણા પ્રાંગધરા.
 ૨ વૈદ્ય દેભરાજ હરીભાઈ   "
 ૨ મુગચંદ વાંકમ મહુવા.
 ૨ શેઠ હિરાચંદ પોલા લીમડા.
 ૨ કલાલ રામદીન સીતળપ્રસાદ   "
 ૨ કુંવરશ્રી રત્નસિંહજી ભગવતસિંહજી   "
 ૨ બુલાખીદાસ હરજીવન બાવનગર.
 ૨ મોતીલાલ પ્રાણલાલ ભચેચ   "
 ૨ ખવાસ સીદી જીવા   "
 ૨ ખવાસ જીવા માવા   "
 ૨ ખવાસ રામજી નેઠા   "
 ૨ દેશઈ શાકરલાલ ગીરજયંકર   "
 ૨ શાકરલાલ અમતલાલ   "
 ૨ ગાંધી કુબેરદાસ પરશોતમ   "
 ૨ વકીલ ભગવાનલાલ કસળચંદ   "
 ૨ સુનામહુસેન જમાલભાઈ   "
 ૨ સોની ગોરધન ખીમા   "
 ૨ દોશી પુરશોતમ શામજી   "

૧ મોતીભાઈ શંભુપ્રસાદ   "
 ૧ માનચંકર લક્ષ્મિચંકર   "
 ૧ લક્ષ્મિપ્રસાદ હરોપ્રસાદ   "
 ૧ પ્રતાપરાય વન્દેચંકર   "
 ૧ કાછીયા ગીરધર કુબેર   "
 ૧ ગાંધી ગોકળદાસ રામજી   "
 ૧ મહેતા નરોત્તમ કાનજી   "
 ૧ મહેતા બળવંતરાય દાજીભાઈ   "
 ૧ ઠકર ભગવાનજી રધુભાઈ   "
 ૧ ઠકર વનરાવન રધુભાઈ   "
 ૧ બાપાણી વનમાળી કેશવજી   "
 ૧ શેઠ ગંભીર ગુલાબચંદ   "
 ૧ શા હરજીવન પરશોતમ   "
 ૧ વજીભાઈ હિંમતભાઈ   સોનગઢ.
 ૧ દુર્ગાચંકર મેયાચંકર   "
 ૧ ઉદેચંકર મણીરાય   "
 ૧ ભુપતરાય હીમતરામ   "
 ૧ અચરતલાલ મણીરામ   અમદાવાદ.
 ૧ શ્રી કુર્વસન છેદક મંડળી   "
 ૧ જોશી લાલજી વાલજી   કોદારા.

નિધાન	લીલાપુર
૧ મેદેના બાપાલાલ બાઈલાલ	૧ રાવળ ખુશાલ બાઈશંકર
૧ ભોળાનાથ રામનારાયણ	૧ ભરવાડ નારાયણ હામા
૧ નવનિધરાય નારાયણ	૧ જાની વૃંદાવળ શુદ્ધા
૧ છોટાલાલ હારકાંદાસ	૧ રાવળ સદાશિવ હરગોવિંદ
૧ વ્રજભુખણ ચુનીલાલ	૧ શાહ માવળ વલુ
૧ સત્યવાદી ડાહ્યાબાઈ છગનલાલ	૧ રાવળ કશ્મીશંકર નરસિરામ
૧ નાનાલાલ નરસિરામ	૧ દવે સુળશંકર અંબારામ
૧ અંબાલાલ હરીશંકર	૧ સામી કલ્યાણપરી ગંગાપરી
૧ જનદવળ સુળાળ	૧ ઠા. લાલળ માલળ
૧ શા કુલચંદ મોતીચંદ	૧ ગોકનામદાર કુમારચી દાદુભા
૧ ચત્રબજ્જ લખમીચંદ	૧ રાં વિશ્વનાથ જ્ઞેહાલાલ
૧ વકીલ સરોદિ સુમાર	૧ દોસમામદ અમીઆણા
૧ તળસી હરખચંદ	૧ રાં માણિકચંદ નાગળ
૧ પરમાણંદ વશરામ	૧ રાં કશ્મીરામ બાઈશંકર
૧ મોનળ ભવાન	૧ રાં હરિરામ દામળ
૧ મણીશંકર મોનળ	૧ મોરારળ બાણળ
૧ રણુજી રામશંકર	૧ શા જીવરાજ દેવળ
૧ વિજલાલ વનમાળીદાસ	૧ રાં ગોવિંદ પુંભ
૧ ભુખણદાસ રામદાસ	૧ બાસ મયારામ વૃંદનાથ
૧ ત્રવાડી વિશ્વનાથ દેવશંકર	૧ રાં ત્રીકમરામ હરેશંકર
બાવનગર	વળા.
તેતપુર	તેરા.

૧ મ્યુનિસિપાલ લાઇબ્રેરી	”	૧ દ્વિવેદી રણછોડલાલ સેવકરામ	”
૧ હિરાલાલ કચ્છાશંકર	વરધરી.	૧ પંચ્યા કૃપાશંકર ગણપતરામ	”
૧ ગાંધી નરોત્તમ હંસરાજ	ભાવનગર.	૧ હિરાજાલ વૃન્દલાલ	”
૧ છગન કરતુર	”	૧ હરગોવિંદ ધીરજરામ	”
૧ દામ્બેદર દોયાળ.	”	૧ ભટ ગણપતરામ ગીરધરલાલ	”
૧ છોટાલાલ લખમભાણ	”	૧ છગનલાલ ગખલભાઈ	”
૧ સુખડીઆ ભગવાન પુંબ	”	૧ લન્બજરામ વિશ્ણુરામ	”
૧ ડકર વીરજી વાઘજી	કોઠારી.	૧ છગનલાલ અવેરભાઈ	”
૧ શા. હરગોવનદાસ કેશવજી	સુખઈ.	૧ મેહિતા પુરશોતમ હરિભાઈ	”
૧ શા. સુદરજી વાગજી	ભુજ.	૧ દલસુખ હરગોવિંદ	”
૧ પરી. મનસુખરામ સહુભાઈ વીશનગર.	”	૧ મેહિતા વૃન્દલાલ મોતીલાલ	”
૧ કોઠારી અવેર ચત્રબજ	ભાવનગર.	૧ શા માહાસુખ સંકુરેભાઈ	”
૧ પારેખ. જીરામ ત્રીકમજી	”	૧ ભટ મોજીલાલ રણછોડ	”
૧ ખશ્તી. નંદલાલ કેશવજી	”	૧ ગોરજી પાસવિરજી ભગતીસુદરજી તેરા.	”
૧ પરમાનંદ બાલમુકુંદ	”	૧ ગોરજી ચરં હીરાચંદ તારાચંદજી	”
૧ પટેલ. છોટા દેશાઈ	”	૧ ઠા. ખેતસી ધારસી	”
૧ ગુંસાઈ હરદેવગર હીરાગર	”	૧ ત્રવાડી હરજીવનદાસ કરશનજી ભોંગરાડ.	”
૧ દેશાઈ સુખજી માવજી	પાત્રીતાણા.	૧ ત્રવાડી રાખરામ ગોપાળજી	”
૧ ડકર જીવરાજ હરજીવન	સુખઈ.	૧ રણજીડજી ગોવિંદજી	”
૧ હિરાલાલ વિદ્યારામ	જિજ્ઞાવાડ.	૧ પટેલ અવેર નમુ	વસાવડ. ભોંગરાડ.

୧ ବିଷ୍ଣୁନାଥ ଶ୍ରୀନାଥ

୧ ଭଗବାନ ଘୋଡ଼ା

୧ ପଟେଇ ଶାଘା ଚୁବରାବ

୧ ଧନ୍ଦୁଭାଟ୍ଟ ହସାଣ

୧ ଶେଫା ଶ୍ରୀନିବାସ ଅନନ୍ତ ଧ୍ରୁବ ମାଂଗରୋଜ.

୧ ମଧୁରାୟ ଆର୍ତ୍ତହର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଭାବନଗର.

୧ ଧ୍ରୁବ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

୧ ନାଥଭାସ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

୧ ଶ୍ରୀନିବାସ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର

୧ ନନ୍ଦାଳୟ ପରମାତ୍ମା

୧ ଧ୍ରୁବ ଶ୍ରୀନିବାସ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଶ୍ରୀନିବାସ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

୧ ପଟେଇ ଧ୍ରୁବ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

"

"

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ବାହୁଲ୍ୟ ନୟ ହରମଣ

୧ ଦେବ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ହରମଣ

୧ ପରମାତ୍ମା ହରମଣ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

୧ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ ଶ୍ରୀଗୋପାଳ

૧ કહણ્યંકર વિદ્યારામ
 ૧ ખરીઁ અંબાલાલ નેદાલાલ
 ૧ પાઁ પરશોતમ ચંકરબાઈ
 ૧ પાઁ લલુબાઈ દાદાબાઈ
 ૧ રામબાઈ મથુરબાઈ
 ૧ હરિકલવ શિવરામ
 ૧ રાઁ ગવરીચંકર નેચંકર
 ૧ ઠક્કર હરખજી કરેશન
 ૧ દેશાઈ માણિકલાલ કીશોરદાસ
 ૧ શેઠ નેકીસનદાસ કુશિરદાસ
 ૧ ખોડીદાસ દેવચંદ
 ૧ ખત્રી બીમજી ગોરધન
 ૧ ઠાઁ વલબદાસ મુળચંદ
 ૧ જીવજીરામ ધીરજીરામ
 ૧ હજારામ મોપાળદાસ
 ૧ રાવળ છોટાલાલ રેણુજીડ
 ૧ શુક્લ ગીરજાચંકર પ્રભાચંકર
 ૧ ભટ ગૌરીચંકર વલભરામ
 ૧ ત્રવાડી વીરજી લાલજી
 ૧ દેવે રેવાચંકર કાચીરામ

૧ શા મગન ઝવેર
 ૧ શા ચાંપચી ગુલાબચંદ
 ૧ શા મગન મોતી.
 ૧ શા. મોહન જિતમ
 ૧ મેહેતાજી નામજી મોનજી હડમતીઆ.
 ૧ મેહેતાજી ગૌરીચંકર દેવચંકર મોયાળા.
 ૧ ઠા. મેધજી કલ્યાણજી
 ૧ મેતા રામજી રતનસી વકીલ માંડવી.
 ૧ પરસોતમ ચોધવજી બુલ.
 ૧ રા. મુળજીબાઈ ચાંપસી
 ૧ જમજીવન જીવજીબાઈ
 ૧ આલા કૃષ્ણલાલ મોરલીધર
 ૧ મેતા વલભજી વેલજી
 ૧ ઠા. શામજી ખીમજી કોટડી.
 ૧ ઠા. હરી રામજી
 ૧ રાજગર લાલજી મનજી
 ૧ સારસ્વત દેવજી બાણજી
 ૧ વળીયા મનકજી રામજી
 ૧ ત્રવાડી ગોપાળ જીવા
 ૧ સોની કાળા કરેશન

૧ ગોત્રીલાલ મોહિશ્વર	૧ ગોત્રી વલ્લભભાઈ વિ. રામભાઈ	અંબર.
૧ છોટાલાલ ગીલા	૧ શેઠ સોરામભાઈ મેરવાનભાઈ	છોટાહિંદપુર.
૧ ગીરધર નાથા	૧ વીરુદરાય ગણુપતરાય	"
૧ મુળભાઈ હરખભાઈ	૧ દલપતરામ લક્ષ્મીરામ	"
૧ મગન જોષા	૧ જીવરામ કેવલ	"
૧ દેવભાઈ રામભાઈ	૧ રામલાલ છોટામલાલ	પાટણ.
૧ દયરથલાલ ગંગારામ	૧ માધવચંદ હીરાચંદ	"
૧ ગીરધરલાલ મહિશ્વર	૧ વિઠ્ઠલચંદ જીવચંદ	"
૧ ગીરધરરાય વૈકુંઠરાય	૧ હિરેલાલ મહિપતલાલ	"
૧ કૃષ્ણભાઈ ભરતભાઈ	૧ શામળ ઉચ્છેદવાર	"
૧ વિઠ્ઠલચંદ પાંડુરંજ	૧ બાલચંદ આલમદાસ	"
૧ રોડીંગ રૂમ	૧ આલમ લાલા	"
૧ નયુભાઈ ગોપાલભાઈ	૧ નયુ ગોવિંદરામ	"
૧ વિદ્યાશંકર કચ્છાશંકર	૧ નગીનદાસ ટોકરશી	"
૧ પ્રભુરાય વિઠ્ઠલરાય	૧ માધવરાય વિઠ્ઠલરામ	"
૧ મનસુખલાલ હિરાચંદ	૧ કેશવભાઈ લેહરાભાઈ	કુવેટા.
૧ દરભાઈ અમતલાલ જીન્દ	૧ ચિત્રાણી જીવરાજ વિ. ભવાન પ્રાંગધરા.	"
૧ કૃષ્ણચંદ લાલાધર	૧ ચિત્રાણી કેશવલાલ વિ. પ્રાંગભાઈ	ભીંગરાડ.
૧ બાળાશંકર પ્રાણશંકર	૧ વિધવાય વીરુદભાઈ	"
૧ બારોડ મંગળચંકર	૧ ભગવાન નરસી	"

૧ મોતીલાલ મોહિશ્વર	વાડાસડા.
૧ છોટાલાલ ગીલા	બાવતગર.
૧ ગીરધર નાથા	"
૧ મુળભાઈ હરખભાઈ	"
૧ મગન જોષા	"
૧ દેવભાઈ રામભાઈ	પાટણ.
૧ દયરથલાલ ગંગારામ	"
૧ ગીરધરલાલ મહિશ્વર	"
૧ ગીરધરરાય વૈકુંઠરાય	"
૧ કૃષ્ણભાઈ ભરતભાઈ	"
૧ વિઠ્ઠલચંદ પાંડુરંજ	"
૧ રોડીંગ રૂમ	"
૧ નયુભાઈ ગોપાલભાઈ	"
૧ વિદ્યાશંકર કચ્છાશંકર	"
૧ પ્રભુરાય વિઠ્ઠલરાય	"
૧ મનસુખલાલ હિરાચંદ	"
૧ દરભાઈ અમતલાલ જીન્દ	"
૧ કૃષ્ણચંદ લાલાધર	"
૧ બાળાશંકર પ્રાણશંકર	"
૧ બારોડ મંગળચંકર	"

૧ નયુ ધરમશી
 ૧ આનંદરાવ હિમતરાવ
 ૧ મોહનજી રતનજી
 ૧ છગનલાલ મહાદેવ
 ૧ મોહનલાલ ઠાકરશી
 ૧ ઉમેદચંદ રૂપચંદ
 ૧ વેલસી ચતુર
 ૧ ડાયા કાનજી
 ૧ મોહન કેશવજી
 ૧ પ્રમચંદ ગોપાળ
 ૧ વોરા જગજીવન જીવા
 ૧ રાતળ ડાહ્યા ગોવંતજી
 ૧ પટેલ કેશવજી ભેરાજ
 ૧ સહેતા ગીરધર કેશવલાલ
 ૧ રેવાશંકર ગવરીશંકર
 ૧ રામપ્રસાદ કૃપાશંકર
 ૧ દેવશંકર આણંદજી
 ૧ દેવાળજી ડાહ્યાભાઈ
 ૧ છગન ગીગા
 ૧ દેવજી શામજી

" ઉમરડા.
 સરલા.
 " પ્રાંગધરા.
 સરલા.
 " "
 " "
 " કાંતોડી.
 સરલા.
 " ગઢડા.
 " "
 " "
 " "
 " "
 " "
 "

૧ છગનલાલ મરધરલાલ
 ૧ ઠક્કર કાળીદાસ શવજી
 ૧ ઠક્કર ગીગા રામજી
 ૧ વલ્લભ જીવરાજ
 ૧ પારેખ છોટમલાલ મુળજી
 ૧ વીરજી વિ. ટોપણ
 ૧ લાલજી કરશનજી
 ૧ પ્રાણીજીવન રણછોડ
 ૧ માણિકલાલ બાઈશંકર
 ૧ પંડીત વનમાળી જીભાઈ
 ૧ પંડીત બેચર દુલભરામ
 ૧ પંડીત બદવજી શામજી
 ૧ ઠક્કર હરજીવન મહાવજી
 ૧ બાબા મોહનદાસ લખારીરામ
 ૧ શા. છગનલાલ મુંદરજી
 ૧ તુળજીરામ રણછોડ
 ૧ જુહારામ મંગળજી
 ૧ ગીરધર પીતાંબર
 ૧ કાછીઆ પરચુ રંગનાથ
 ૧ પટેલ બકોર જીવા

(૨૨)

ભાવનગર.
રેવોળા.

માતાનો મઠ.
 નળીઆ.
 ભાવનગર.
 " "
 "

૧ બણશાત્રી. જીવન દેવજી
 ૧ ભટ્ટ. હરજીવન વેણીરામ
 ૧ ઠા. શીવજી વિ. સુજી
 ૧ પટેલ. હીરજી રેતનસી
 ૧ સોની. ભવાન અરેજી
 ૧ કોઠારી. માધવજી ચંદા
 ૧ કોઠારી. વલભજી બેચર
 ૧ પા. વનમાળી અંદરજી
 ૧ મહેતા. મનમોહન કમળશી
 ૧ ખોબ. રેમનઅલી વાલજી
 ૧ ખોબ. જનમમદ જીવરાજ
 ૧ ખોબ. સાલિમામદ પદમશી
 ૧ પાનાચંદ હીરાચંદ મહેતાજી
 ૧ સુંદરજી ચત્રભજ
 ૧ હરિશંકર રામશંકર
 ૧ ખોબ. કાનજી દામજી
 ૧ ગીરધર નયુ
 ૧ મોદી. ચત્રભજ ઘેલાભાઈ
 ૧ છોટાલાલ ફલભ
 ૧ ગોરધન લાલજી

" નળીઆ
 બીટા.
 " મોયાળા.
 " બીટા.
 મહુવા.
 " "
 " વાધનગર.
 " ડુળીઆ.
 મહુવા.
 " "
 " "
 " દેણું.
 "

૧ સોની લાલજી બાણજી
 ૧ ગવરેશંકર લલિતરામ
 ૧ ઇચર જ્યેશંકર
 ૧ ખોબ. નાનજી મામદ
 ૧ સુતાર પ્રેમજી કચાણજી
 ૧ જવાડી. માહાશંકર જ્યુડા
 ૧ તારાચંદ દયાળ
 ૧ વલભનાસ કરેશનદાસ
 ૧ રેવીશંકર અંબાશંકર
 ૧ મેતા. છગનલાલ ઠાકરશી
 ૧ મુનસી. નજમુદીન માહમદ હસમાહલ.
 ૧ મેતા ગંગાશંકર ભવાનીશંકર
 ૧ પારેખ બગવાનદાસ ફલભદાસ મહુવા.
 ૧ નાનજી પ્રાલાભાઈ
 ૧ મહેતા. કૃપાશંકર સુખરામ લીમડા.
 ૧ કુંવરમા ગોવિંદસિંહ પ્રતાપસિંહજી
 ૧ કુંવરશ્રીભવાનસિંહજી પ્રતાપસિંહજી
 ૧ કામદાર. રામદૃષ્ટ્ય હરજીવન

ભાવનગર.

ધંધુકા.

મહુવા.

"

"

"

"

"

"

"

"

"

"

